

בס"ד. ש"פ ראה, מבה"ח אלול, ה'תשכ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

ראה אנכי נותן לפניכם היום גו' את הברכה אשר תשמעו וגו'.¹ וידוע הדיוק בזה,² דצריך להבין מדוע נאמר לשון נתינה, נותן גו' ברכה, דלכאורה הול"ל אני מברך אתכם. גם צריך להבין מש"נ (נותן) לפניכם, דלכאורה הול"ל לכם. וגם צריך להבין אומרו אשר תשמעון, לשון ודאי, דלכאורה, כיון שבהמשך הכתוב נאמר אם לא תשמעו, הרי גם כאן הול"ל אם תשמעו, בלשון תנאי. ואף שישנה ההבטחה דלא ידח ממנו נדח,³ הרי מ"מ נאמר אם בחוקותי תלכו,⁴ אם בקולו תשמעו,⁵ וא"כ, גם כאן הול"ל אם תשמעו, ומדוע נאמר אשר תשמעו.

ב) אך הענין הוא, דהנה, אשר הוא מלשון תענוג,⁶ כמו באשרי כי אשורני,⁷ והו"ע התענוג שנעשה ע"י כללות העבודה דמעשה המצוות, שזוהי תכלית כוונת הבריאה, כמארז"ל⁸ על הפסוק⁹ שוקיו עמודי שש, זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו, שזהו בגלל התענוג שנעשה למעלה ע"י העבודה בעולם. וזהו גם ענין השבת, שעז"נ¹⁰ וקראת לשבת עונג, דכשם שע"י העבודה בששת ימי החול נעשה ביום השבת ענין התענוג, כך גם ע"י כללות העבודה דאתכפיא כו' במשך שית אלפי שנין דהוה עלמא¹¹, הנה באלף השביעי שענינו קבלת שכר נעשה ענין התענוג.

ג) והענין בזה¹², דהנה אמרו רז"ל¹³ אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן היו מיד נגאלין. ואין זה בסתירה למארז"ל¹⁴ אלו היו ישראל משמרין שבת א' כתיקונה מיד הי' בן דוד בא, כ"י¹⁵, בכל שבת

(9) שה"ש ה, טו.	(1) ריש פרשתנו.
(10) ישעי' נח, יג.	(2) רד"ה ראה אנכי העת"ר (המשך תער"ב
(11) ר"ה לא, א. וש"נ.	ח"ב ע' א'ק).
(12) בהבא לקמן ראה ד"ה ראה הנ"ל	(3) שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט.
והמשכו בד"ה שופטים ושופטים העת"ר	הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.
(ס"ע א"ק ואילך).	(4) בחוקותי כו, ג.
(13) שבת קיח, ב.	(5) תהלים צה, ז.
(14) ירושלמי תענית פ"א סוף ה"א.	(6) סד"ה ראה הנ"ל (ע' א'קז).
(15) ראה לקו"ת בהר מא, א.	(7) ויצא ל, יג.
	(8) במדב"ר רפ"י.

יש שתי שבתות, שבת תתאה ושבת עילאה¹⁶, שבת תתאה היא השביתה והמנוחה הבאה לאחר העבודה והיגיעה, ולכן העונג במנוחה הוא לפי ערך העבודה והיגיעה שלפנ"ז, ושבת עילאה היא שביתה ומנוחה בעצם.

ויובן מאדם העושה איזה מלאכה, שבעת העשי' הנה הכחות שלו יורדים למטה ובאים באופן של צמצום, וכמו אפילו כח המעשה, שבהיותו ככח התנועה שביד ה"ה במעלה עליונה יותר והוא שם בהתגלות יותר, וכאשר נמשך לפעול בדבר פרטי ה"ה בא בבחי' ירידה וצמצום כו'. ומכ"ש בנוגע לכחות הפנימיים, כמו המדות והשכל, שהם בעצם למעלה מעשי', ובעת העשי' הם יורדים למדריגת העשי', שהרי כדי שתהי' העשי' כדבעי, צריך שיהי' לו חשק לעשות המלאכה, וגם צריך לעיין בשכלו איך ומה לעשות כו', ובשביל זה צ"ל ענין של צמצום, והיינו, לא רק הצמצום בשייכות לעשיית דבר פרטי זה, אלא גם הצמצום בשייכות לכללות ענין המעשה, כיון שהמדות והשכל הם בעצם למעלה מעשי'. וכמו"כ יש בענין העשי' גם רצון ועונג, שזהו סיבת עשיית הדבר, וא"כ צ"ל גם ירידת וצמצום הרצון והעונג כו'. וכל זה הוא בעת העשי', אך כאשר האדם שובת ונח ממלאכתו, אזי כל הכחות עולים מירידתם וצמצומם וחוזרים לעצמותם, והוא מתענג במנוחה זו שנח מהירידה והצמצום. ועונג זה שבשביתה ומנוחה הוא אותו העונג שירד ונתפשט בענין העשי', אלא שבעת המלאכה הי' העונג בהעלם (והיינו, שהעונג הוא רק סיבת עשיית המלאכה, אבל העונג עצמו הוא בהעלם), להיותו בבחי' ירידה וצמצום, וכאשר שובת ונח, אזי מתגלה אותו העונג שהי' תחילה בבחי' ירידת והתפשטות הכחות, אלא שנהפך להיות עונג שהוא להיפך מעונג המלאכה, שזהו העונג במנוחה ושביתה.

והדוגמא מזה יובן למעלה בענין בריאת והתהוות העולמות, שזהו מבחי' כח המעשה, כמ"ש¹⁷ על כל שבח מעשה ידך, וקאי על בחי' מלכות דאצילות שהיא בחי' עשי' שבאצילות, שנעשית בבחי' מקור להתהוות העולמות, והו"ע האותיות שבמלכות, כמ"ש¹⁸ בדבר הוי' שמים נעשו, והרי דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה¹⁹. ועוד זאת, שבהתהוות העולמות נתלבשו גם המדריגות שלמעלה מהמלכות (שכולם נמשכים בבחי' המלכות, שנקראת כנסת ישראל, ע"ש שכונסת ואוספת

18) תהלים לג, ו.
19) ב"ר פמ"ד, כב.

16) ראה זח"א ה, ב.
17) ברכת יוצר.

את כל האורות שלמעלה ממנה²⁰), כמו המדות, כמ"ש²¹ ששת ימים עשה גו', שהם ששת המדות, וגם בחי' המוחין, כמ"ש²² כולם בחכמה עשית, וכמארז"ל²³ בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכמה וכו'. וכמו"כ יש בחי' רצון ועונג בהתהוות העולמות, כמאמר²⁴ כד סליק ברעותי למברי עלמא כו', וכמארז"ל²⁵ שוקיו עמודי שש זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו (כנ"ל ס"ב). וכידוע שזהו"ע בנין המלכות בר"ה, שממשיכים בחי' כתר מלכות, להיות בחי' רצון ותענוג במלוכה, והיינו לפי שבר"ה חוזר כל דבר לקדמותו, ולכן צריך לעורר ולהמשיך מחדש את הרצון והתענוג במלוכה. ומובן, שכללות ענין בריאת והתהוות העולמות ע"י המשכת בחי' כח המעשה, בחי' המלכות, שבה נתלכשו גם המדרגות שלמעלה ממנה, עד לבחי' הרצון והתענוג, הו"ע של ירידה וצמצום כו'. וכל זה הוא בששת ימי החול, באופן שכל יומא ויומא עביד עבידתי²⁵. אך ביום השבת נעשית השביתה והעלי' מהירידה והצמצום הנ"ל, והכל חוזר לעצמותו כמו שהי' קודם שירד וצמצם כו'. וכמו בר"ה שכל דבר חוזר לקדמותו (כנ"ל), אלא, שבר"ה הוא בבחי' סילוק, ולכן יש אז דין ומשפט כו', אבל בשבת הוא בבחי' עלי', ולכן יום השבת הוא בחי' עונג, כמ"ש²⁶ וקראת לשבת עונג (כנ"ל ס"ב), שזהו העונג שבענין השביתה. והוא אותו העונג שהי' בבחי' הירידה וההתפשטות, אלא ששם העונג הוא בהעלם, ובהשביתה והעלי' העונג הוא בהתגלות, אבל הוא היפך התענוג הקודם שהי' בירידת והתפשטות האור האלקי בבחי' עשי', וכאן העונג הוא בהמנוחה והשביתה דוקא.

ד) אך צריך להבין, דלכאורה, בשלמא באדם, העונג במנוחה הוא מפני היגיעה והעייפות במלאכה, עד שתקצר רוחו בעמלו, שזה גורם כליון והפסק בעונג שבירידת והתפשטות הכחות בהמלאכה, ולכן כאשר שובת מהמלאכה ושבה רוחו אליו, אזי מתענג מאד בהשביתה. משא"כ למעלה לא שייך יגיעה ועייפות ח"ו, שהרי לא בעמל ויגיעה ברא הקב"ה את עולמו²⁶, והיינו, שענין היגיעה והעייפות שייך רק באדם, שכחו מוגבל, ויש כליון להתפשטות כחותיו ע"י היגיעה, משא"כ למעלה, שאין חקר

22) תהלים קד, כד.

23) ראה חגיגה יב, א.

24) ראה זח"א כט, א. פו, סע"ב.

25) ראה זח"ג צד, ב.

26) ב"ר פ"ג, ב. פי"ב, י.

20) ראה פרדס שער כג (שער ערכי

הכינויים) ערך כנסת ישראל. תו"א תצוה פד, ב.

21) יתרו כ, יא. תשא לא, יז. זהר ח"א

רמז, א. ח"ג רחצ, ב. ועוד.

לגדולתו כו', וגם לבחי' כח פעולתו במעשה אין הגבלה כלל, וכמארז"ל²⁷ בשעה שברא הקב"ה את עולמו הי' מרחיב והולך כו' עד שגער בהם הקב"ה כו', וא"כ, מהי סיבת התענוג למעלה בענין המנוחה והשביטה.

אך הענין הוא, דהן אמת שגם מה שנמשך בבחי' כח הפועל בנפעל הוא בבחי' בלי גבול, והיינו, שאע"פ שכדי שבחי' המלכות תהי' בבחי' מקור לעולמות צ"ל ירידה והשפלה גדולה, ועד שעז"נ²⁸ הוי זנב לאריות, בבחי' היותר אחרונה שבאצילות, ואל תהי ראש לשועלים²⁸ בעולמות ביי"ע, וכדאיאת בע"ח²⁹ שגם נקודת המלכות שבוקעת את המסך ויורדת בכח"ב דבריאה, נקראת ראש הבריאה, מפני שהיא מתמעטת הרבה ואינה כמו שהיא באצילות בבחי' זנב לאריות, וכ"ש האור האלקי שבא בבחי' התלכשות בנבראים שזהו השפלה גדולה, הנה גם לאחרי ירידה והשפלה זו הרי זה בבחי' בלי גבול, עד שהעולם הי' מרחיב והולך, אבל אעפ"כ, הרי גער בהם הקב"ה כו', והיינו, שנתן שיעור ומדה להתפשטות הכח להיות עד כאן ותו לא, שזהו מפני שעלה ברצונו שיהי' גבול ומדה לעונג שבירידה וצמצום להיות בריאת והתהוות העולמות. וכיון שמצד רצונו ית' ניתן מדה ושיעור לירידת והתפשטות הכח האלקי והעונג שבזה, וכאשר נגמר סוף התפשטותו כפי שעלה ברצונו, ה"ה חוזר ועולה כו', והיינו, שאותו הכח והעונג שנתפשט ובא בבחי' ירידה, הוא העולה למעלה, ה"ז עונג שבא ע"י ירידה והתפשטות, שע"ז הוא העונג בהשביטה והמנוחה מן ההתפשטות שהיא העלי'. וא"כ, הרי זה כמו המנוחה שלאחר העבודה והיגיעה, אלא שלמעלה שלא שייך ענין של יגיעה (כנ"ל), ה"ז בחי' שביטה ועלי' שלאחר הירידה והצמצום.

(ה) **והנה** כל זה הוא העונג מגמר מלאכת בריאת והתהוות העולם, שזהו העונג בעצם ההתהוות. אמנם, יש גם הכוונה הפנימית שבהתהוות העולם, וכמו באדם הבונה בנין שיש לו כוונה פנימית להיות לו דירה נאה, כתפארת אדם לשבת בית³⁰, ולסדר בו כלים נאים כו', והיינו מפני שיש לו עונג בהדירה בבית ובסידור הכלים וכה"ג, ועונג זה הוא הסיבה אל הרצון והעונג במלאכת הבנין, דעם היותה עבודה ויגיעה ומלאכה פשוטה, מ"מ, יש לו רצון ועונג בזה, מפני העונג הפנימי בהדירה

(29) בהמשך תער"ב שם (ע' א'קב) מציין

לשער מז פ"א — והוא בדפוס שקלאָוּו, תק"ס. בדפוסים שלפנינו — שער מז פ"ו.

(30) ישע"י מד, יג.

(27) חגיגה יב, א.

(28) לשון המשנה אבות פ"ד מט"ו. וראה

לקו"ת שה"ש ח, ג.

שיהי' אחר גמר מלאכת הבנין. וכמו"כ השכל והחכמה באופן הבנין בציור החדרים וכה"ג, הוא ג"כ כפי אופן העונג שיש לו בכוונה הפנימית בהבנין, שלפי אופן זה הוא חיוב השכל באופן הבנין. וכאשר נגמר הבנין, הנה אם הוא באופן כזה כפי שחייב שכלו, ומוצא אותו מוכשר בכל פרט, ה"ה מתענג בנפשו כו'. והדוגמא מזה יוכן למעלה, שסיבת העונג בהתהוות העולם, שנשתוקק הקב"ה לבראותו, הוא העונג הפנימי שבכוונה הפנימית שבהתהוות העולם, להיות לו ית' דירה בתחתונים³¹, ע"י עבודת האדם בקיום התומ"צ, נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני³², והיינו, שע"י קיום המצוות מבררים את הדברים גשמיים שבהם נתלבשו המצוות שיהיו כלים לגילוי אלקות, וכל זה נקבע ע"פ החכמה ומדות תורה באיזה אופן תהי' המצוה שעל ידה יהי' הבירור כו', שזהו לפי אופן העונג בענין הדירה בתחתונים. ובאופן כזה צריכה להיות גם עבודת האדם, והיינו, שעיקר העבודה היא במעשה בפועל, מצד קבלת עול, ובה צ"ל גם התלבשות השכל והמדות, שהר"ע ההתבוננות ואהבה ויראה כו', וגם התלבשות הרצון והתענוג כו'. וכאשר העבודה בששת ימי החול בענין הבירורים היא כדבעי, אזי נעשה ביום השבת שלימות התענוג (וקראת לשבת עונג), היינו, לא רק התענוג מצד השביתה והעלי' שלאחרי הירידה והצמצום שבענין ההתהוות, אלא גם התענוג מצד מילוי הכוונה הפנימית שבענין ההתהוות, להיות לו ית' דירה בתחתונים. וכל זה הוא כאשר העבודה בקיום התומ"צ היא כדבעי, ובכללות הו"ע עבודת הצדיקים. אך גם אם חטא ופגם ועבר את הדרך, אזי ישנו התיקון על זה ע"י עבודת התשובה, ואדרבה, עי"ז נעשה עליו גדול יותר, כמארו"ל³³ מקום שבעלי תשובה עומדים וכו'.

(ו) **ובזה** יוכן מ"ש אשר תשמעו, לשון ודאי, ולא בלשון תנאי, אם תשמעו, כמו אם בחוקתי תלכו, אם בקולו תשמעו, כי, מ"ש אם בחוקתי תלכו קאי על קיום המצוות, וכיון שיש בזה ספק אם יהי' הקיום כדבעי, או שיצטרכו לעבודת התשובה, לכן אומר אם בחוקתי תלכו. ומ"ש אם בקולו תשמעו קאי על עבודת התשובה, כמובן ממה שהשיב אלי' לריב"ל כששאלו אימתי קאתי מר, היום אם בקולו תשמעו³⁴,

(33) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(34) סנהדרין צח, א.

(31) ראה תנחומא נשא טז. בחוקתי ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(32) ת"כ ופרש"י ויקרא א, ט.

וידוע שביאת המשיח היא ע"י התשובה³⁵ (ועד שמשיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא³⁶). ולכן אומר אם, שאין זה דבר ודאי, שהרי אם יקיימו התומ"צ, לא יהי' צורך בענין התשובה. אבל כאן אומר אנכי נותן גו' ברכה וקללה, שברכה קאי על קיום המצוות שע"ז נעשה המשכת האור, וקללה קאי על ענין התשובה (שלכן שייך לומר על זה אנכי נותן גו', שזהו"ע ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה³⁷, שע"ז נמשך גילוי אור עליון יותר), ולכן אומר אשר תשמעון, לשון ודאי, כי בהכרח שיהי' א' משתיהן, או קיום המצוות או תשובה, ועוד זאת, שע"י שתיהן נעשה ענין העונג למעלה, שזהו"ע אשר, מלשון תענוג (כנ"ל ס"ב). ומ"ש אנכי נותן, לשון נתינה, הרי זה כמו שאמרו רז"ל³⁸ על הפסוק³⁹ והי' ברכה, הברכות נתונות לך, והיינו לפי שענין הברכה הוא מלמעלה למטה, שזה שייך דוקא במי שיש בו כח לברך, וזהו הברכות נתונות לך, שבכחו לברך כו'. ומ"ש לפניכם הוא לשון פנימיות, והו"ע פנימיות הנשמה הקשורה עם הפנימיות שלמעלה, כמ"ש⁴⁰ בקשו פני (ועי"ז) את פניך הוי' אבקש, שבאופן כזה צ"ל כללות ענין העבודה, הן עבודת הצדיקים והן עבודת בעלי תשובה⁴¹.

38) במדב"ר פי"א, ב (בסופה).

39) לך לך יב, ב.

40) תהלים כז, ח. וראה לקו"ת תצא לו,

ב. נצבים מד, ב ואילך.

41) חסר הסיום (המור"ל).

35) סנהדרין צז, ב. וראה גם רד"ה ראה

אנכי תער"ב (סה"מ תער"ב-תרע"ו ע' קפח).

עטר"ת, תרצ"ב.

36) ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ,

סע"ב. וראה זח"ג קנג, ב.

37) תצא כג, ו.